

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра історіографії, джерелознавства та археології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи

А. В. Пантелеймонов_

“ _____ ” _____ 20 _____
р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**Колекціонування, атрибуція та оцінювання пам’яток історії та
культури** _____
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти _____ бакалавр _____

галузь знань _____ 03 гуманітарні науки _____
(шифр і назва)

спеціальність _____ 6.020302 Історія _____
(шифр і назва)

освітня програма _____ 6.020302 Історія _____
(шифр і назва)

спеціалізація _____ Історія _____
(шифр і назва)

вид дисципліни _____
(обов’язкова / за вибором)

факультет _____ Історичний факультет _____

2018 / 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою історичного факультету

(інституту, центру)

“__25__” _____ червня _____ 2018__ року, протокол №_6_

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Павлова Ольга Григорівна, канд. іст. наук,
доцент

(вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади)

Програму схвалено на засіданні кафедри історіографії, джерелознавства та археології

Протокол від “__24__” _____ травня _____ 2018__ року № __9__

Завідувач кафедри історіографії, джерелознавства та археології

(підпис) (прізвище та ініціали)

Посохов С. І.

Програму погоджено методичною комісією історичного факультету
назва факультету, для здобувачів вищої освіти якого викладається навчальна
дисципліна

Протокол від “__08__” _____ червня _____ 2018__ року № __10__

Голова методичної комісії історичного факультету

(підпис) (прізвище та ініціали)

Тумаков О. І.

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Колекціонування, атрибуція та оцінювання пам'яток історії та культури» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми

підготовки «бакалавр» _____

(назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня)

Спеціальності (напрямку) __6.020302«Історія та археологія»_____

Спеціалізації «Історія» _____

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни заключається у вивченні проблем колекціонування різних видів пам'яток, розглянути видову специфіка та особливості їх колекціонування. Питання експертизи цінності, оцінювання та атрибуції, експонування пам'яток буде розглянуто надаючи пріоритетну перевагу пам'яткам мистецтва. А також метою курсу є вивчення питань презентації пам'яток шляхом експонування.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни “Колекціонування, атрибуція та оцінювання пам'яток історії та культури” є знайомство студентів з теоретичними та практичними проблемами історії колекціонування, з'ясування процесу становлення та розвитку колекціонування як форми збереження історико-культурних пам'яток, основних методів атрибутування та оцінювання пам'яток, особливо творів мистецтва.

Серед завдань є також вивчення видової класифікації пам'яток, основних етапів колекціонування, форм колекціонування, музейного колекціонування, а також організації роботи з різними видами пам'яток в

процесі їх виявлення та методики вивчення і проведення експертизи цінності.

1.3. Кількість кредитів - 3

1.4. Загальна кількість годин - 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Нормативна / за вибором	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	
Семестр	
7-й	
Лекції	
32 год.	
Практичні, семінарські заняття	
год.	
Лабораторні заняття	
год.	
Самостійна робота	
58 год.	
Індивідуальні завдання	
год.	

1.6. Заплановані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми студенти повинні досягти таких результатів навчання: логічно мислити і викладати матеріал, робити аргументовані висновки, використовувати основні пам'яткознавчі, мистецтвознавчі, музеєзнавчі терміни та поняття; вміти розрізняти видові особливості колекцій, оволодіти принципами створення колекцій та методами систематизації і класифікації пам'яток, познайомитися з основними формами організації зберігання пам'яток та функціонування різних видів колекцій в історико-культурному просторі. Познайомитися з досвідом та сучасними досягненнями та опанувати основами та методами атрибуції і оцінювання різних видів пам'яток.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Становлення і розвиток колекціонування як форма збереження історико-культурних пам'яток та історико-культурної пам'яті.

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни

1. Поняття, предмет і завдання спецкурсу.
2. Історія розвитку колекціонування.
3. Меценатство і колекціонування.
4. Колекціонування. Види і типи колекцій.
5. Сучасні проблеми колекціонування.

Тема 2. Класифікація видів і жанрів художніх творів.

1. Твори живопису.
2. Скульптура: види і жанри.
3. Графічні твори.
4. Декоративно-ужиткове мистецтво.

Тема 3. Проблеми колекціонування та збереження пам'яток

1. Від приватної збірки до музею (з історії колекціонування в Україні).
2. Приватні колекції та засади їх функціонування в сучасних умовах.
3. Музейні колекції, збереження, вивчення, функціонування.

Тема 4. Законодавство України про збереження культурних цінностей і колекціонування.

1. Законодавча база України в сфері збереження історико-культурної спадщини.
2. Правові відносини, страхування творів мистецтва, предметів колекціонування та антикваріату у цивільному праві України.

Розділ 2. Атрибуція. Методологічні основи та процес організації практичної атрибутивної діяльності при вивченні пам'яток мистецтва

Тема 5. Атрибуція: історія розвитку

1. Поняття атрибуції та термінологічні поняття.
2. Історія розвитку атрибутивної практики в європейській і вітчизняній практиці.
3. Сучасні досягнення в вивченні пам'яток мистецтва.

Тема 6. Методологічні засади атрибуції пам'яток мистецтва.

1. Методи та принципи атрибуції.
2. Експертиза цінності культурних цінностей.
3. Реставрація та атрибуція.
4. Аналіз художнього твору.

Тема 7. Експертиза цінності пам'яток

1. Завдання та сучасні проблеми експертизи цінності пам'яток.
2. Нормативно-правові основи експертизи цінності пам'яток.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с. р.		л	п	лаб.	інд.	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Становлення і розвиток колекціонування як форма збереження												
Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни	16	6				10						
Тема 2. Класифікація видів і жанрів художніх творів.	12	4				8						
Тема 3. Проблеми колекціонування та збереження пам'яток	12	4				8						

Тема 4. Законодавство України про збереження культурних цінностей і колекціонування.	12	4				8						
Разом за розділом 1	52	18				34						
Розділ 2. Атрибуція. Методологічні основи та процес організації практичної атрибутивної діяльності при вивченні пам'яток мистецтва												
Тема 5. Атрибуція: історія розвитку	12	4				8						
Тема 6. Методологічні засади атрибуції пам'яток мистецтва.	14	6				8						
Тема 7. Експертиза цінності пам'яток.	12	4				8						
Разом за розділом 2	38	14				24						
Усього годин	90	32				58						

4. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин	Форми контролю
1	Тема 1. Вступ. Предмет і завдання дисципліни. Тема: Історія розвитку колекціонування в Україні».	10	Співбесіда
2	Тема 2. Класифікація видів і жанрів художніх творів. Підготувати презентацію з теми «Види колекціонування».	8	Презентація
3	Тема 3. Проблеми колекціонування та збереження пам'яток. Тема: «Правила та специфіка організації зберігання пам'яток».	8	Співбесіда
4	Тема 4. Законодавство України про	8	Співбесіда

	збереження культурних цінностей і колекціонування. Познайомитися з законодавчими документами з проблем зберігання і захисту пам'яток.		
5	Тема 5. Атрибуція: історія розвитку Провести дослідження художньої пам'ятки з колекції ХХМ.	8	Аналіз пам'ятки
6	Тема 6. Методологічні засади атрибуції пам'яток мистецтва. «Історія розвитку методів атрибуції».	8	Співбесіда
7	Тема 7. Експертиза цінності пам'яток. Познайомитися з проблемами експертизи.	8	Співбесіда
11	Разом	58	

5. Індивідуальні завдання

1. Історія розвитку колекціонування.
2. Меценатство і колекціонування.
3. Колекціонування. Види і типи колекцій.
4. Сучасні проблеми колекціонування.
5. Проблеми колекціонування та збереження пам'яток
6. Від приватної збірки до музею (з історії колекціонування в Україні).
7. Приватні колекції та засади їх функціонування в сучасних умовах.
8. Музейні колекції, збереження, вивчення, функціонування.
9. Законодавча база України в сфері збереження історико-культурної спадщини.
10. Правові відносини, страхування творів мистецтва, предметів колекціонування та антикваріату у цивільному праві України.
11. Поняття атрибуції та термінологічні поняття.
12. Історія розвитку атрибутивної практики в європейській і вітчизняній практиці.
13. Сучасні досягнення в вивченні пам'яток мистецтва.
14. Методологічні засади атрибуції пам'яток мистецтва.
15. Методи та принципи атрибуції.
16. Реставрація та атрибуція.
17. Експонування: проблеми і перспективи
18. Експонування: поняття, терміни.
19. Суть і специфіка експозиції.
20. Експозиція. Види експозицій.
21. Поняття експертиза цінності пам'яток: критерії цінності.
22. Експертиза цінності пам'яток. Основні засади.
23. Принципи, завдання, проблеми експертиза цінності пам'яток.
24. Проблеми зберігання пам'яток та значення експертизи цінності для оптимізації їх зберігання.
25. Експертна діяльність в сфері історико-культурних цінностей. Об'єкти експертної діяльності.

26. Проблеми оцінки пам'яток: сутність методу.

7. Методи контролю

Контрольна робота, співбесіда, виконання індивідуальних завдань, есе, письмова екзаменаційна робота, екзамен.

8. Схема нарахування балів

- контрольна робота – 30 балів;
- виконання індивідуального завдання - 10 балів;
- контрольована самостійна робота – 10 балів;
- екзаменаційна контрольна робота – 50 балів.

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену або залікової роботи

Поточний контроль, самостійна робота, індивідуальні завдання										Екзамен (залікова робота)	Сума
Розділ 1				Розділ 2			Контроль на робота, передбачена навчальним планом	Індивідуальне завдання	Разом		
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	20	10			
1	1	1	2	1	2	2					

T1, T2 ... – теми розділів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для екзамену	
90 – 100	відмінно	
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	

9. Рекомендована література

Основна література

- Безнощенко-Лучковская М. Г., Лучковский И. Я. Деятельность Харьковского музея частных коллекций М. Г. Безнощенко-Лучковская, И. Я. Лучковский // Культурна спадщина Слобожанщини. Культура, мистецтво, філософія, охорона пам'яток. Збірка науково-популярних статей. – Х.: Курсор, 2011. – Випуск 24. – С. 48 – 53
- Боннер А. Т. Правовые споры, связанные с произведениями искусства / А. Т. Боннер // Законодательство. 2005. – № 3. – С. 45-52.

3. Боннер А. Т. Правовые споры, связанные с произведениями искусства / А. Т. Боннер // Законодательство. 2005. – № 4. – С. 34-41.
4. Боннер А. Т. Правовые споры, связанные с произведениями искусства / А. Т. Боннер // Законодательство. 2005. – № 5. – С. 32-41.
5. Боннер А. Т. Правовые споры, связанные с произведениями искусства / А. Т. Боннер // Законодательство. 2005. – № 6. – С. 28-41.
6. Боннер А. Т. Судебная и внесудебная искусствоведческая экспертиза / А. Т. Боннер // Законодательство. 2006. – № 10. – С. 76-84.
7. Велика Л.П. Музейне експозиційне мистецтво / Харківська державна академія культури. – Х.: ХДАК, 2000. – 160 с.
8. Гордиенко Ю. Рынок страхования произведений искусства и коллекций // Финанс. – 29.09.2004 / Ю. Гордиенко. [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.finansmag.ru>
9. Гута страхование. – Страхование произведений искусства. – [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.gutains.ru/prorerty/art>
10. Деревянко А. Ю. Творческое наследие С. И. Васильковского: новые перспективы исследования / А. Ю. Деревянко // Культурна спадщина Слобожанщини. Культура, мистецтво, філософія, охорона пам'яток. Збірка науково-популярних статей. – Х.: Курсор, 2011. – Випуск 24. – С. 45 – 47
11. Экспертиза цінності історико-художніх цінностей: Навч.-мнтод комп. / авт. кол. Ветров І. Г. та ын. –К.:Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – 530 с.
12. Інструкція про порядок визначення оціночної та страхової вартості пам'яток Музейного фонду України: затверджена наказом Міністерства культури і мистецтв України 13.07.98 № 325 // Офіційний вісник України. – 1998. – № 32. – ст. 186
13. Кликс Р.Р. Художественное проектирование экспозиции. – М., 1978.
14. Кондрашова О. Как застраховать искусство на миллионы / О. Кондрашова // Личные деньги. – 2005. – № 5. – [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.finansmag.ru>
15. Краснов О. Страхование искусства. 01.12.2008 / О. Краснов. [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://www.openspace.ru/art_times/projects/200/details/6164/
16. Музеї. Меценати. Колекції.: Зб. наук. праць / [Відп. ред. О. Супруненко]. — К., Полтава, 2000.
17. Музеи и частные собрания. Киевский музей // Археологическая летопись Южной России (АЛЮР) / [Под. ред. Н. Беляшевского]. — 1899. — Т.1. — С. 15—16.
18. Особенности страхования произведений искусства // Организация продаж страховых продуктов 2006. – № 3. [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://buh.ru/text/32520-1.html>
19. Пелевин Ю. Художественная экспозиция (принципы и методы построения). – М., 1992.
20. Пилипчук Т. В. Наукова концепція експозиції в контексті змін соціальних функцій музею в сучасному суспільстві / Т. В. Пилипчук // Культурна спадщина Слобожанщини. Культура, мистецтво, філософія, охорона пам'яток. Збірка науково-популярних статей. – Х.: Курсор, 2011. – Випуск 24. – С. 61 – 67.
21. Покидова Е. Арт страхование. Часть 1 / Е. Покидова. [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://artinvestment.ru/invest/law/20070628_1art_insurance.html#1
22. Покидова Е. Арт страхование. Часть 2 / Е. Покидова. [Электронный ресурс]. – режим доступа: http://artinvestment.ru/invest/law/20070710_2art_insurance.html
23. Полищук И. Полис для искусства / И. Полищук // Время новостей. – 2004. – № 195. [Электронный ресурс]. – режим доступа: <http://www.vremya.ru/2004/195/16/110620.html>
24. Поляков Т.П. Как делать музей? (О методах проектирования музейной экспозиции). – М., 1997.
25. Шляхтина Л.М., Фомин С.В. Основы музейного дела. – СПб., 2000.

26. Экспозиционная работа в музеях. Проблемы теории экспозиции в современной музееведческой литературе. – М., 1992.
27. Юренева Т.Ю. Музееведение: Учебник для студентов. – М., 2003. – 560 с.

Допоміжна

28. Архитектурно-художественное решение экспозиции и применение аудиовизуальных средств в музеях: Обзорная информация. – М., 1978. – 48 с.
29. Архитектурно-художественное решение экспозиции и применение аудиовизуальных средств в музеях. – М., 1992.
30. Вопросы совершенствования музейных экспозиций (отдел истории СССР дооктябрьского периода) /НИИ культуры. – Т. 103. – М., 1981.
31. Вопросы совершенствования музейной экспозиции: Сб. научных трудов. - М., 1995.
32. Гаццола П., Дайфуку Х., Коннели Э.А. и др. Консервация и реставрация памятников и исторических зданий. Перевод с французского. – М.: "Стройиздат".– 1978.– 320 с.
33. Грачев Я.Н. Из опыта проектирования современных экспозиций // Искусство музейной экспозиции. Современные тенденции архитектурно-художественных решений. Сб. научных трудов / НИИ культуры. – Вып. 112. – М., 1982. – С. 59-65.
34. Искусство музейной экспозиции: Сб. научных трудов / НИИ культуры. - Т 45. – М., 1977.
35. Искусство музейной экспозиции. Современные тенденции архитектурно-художественных решений /НИИ культуры. – Т. 112. – М., 1982.
36. Калугина Т.П. Художественная экспозиция как феномен культуры // Музей: Художественные собрания СССР. – Вып. 9. – М., 1988.
37. Кепін, Д.В. ; Бичковська, Г.М. Зарубіжний досвід експонування пам'яток наскального мистецтва / Д.В. Кепін, Г.М. Бичковська // Праці Центру пам'яткознавства: Зб. наук. пр. – 2009. – Вип. 15. — С. 113-126.
38. Кондратюк Т. Митківська Т. Пошкодження живопису міцеліальними грибами // Родовід.– 1994.– № 8.– С. 93–96.
39. Крейн А.З. Жизнь музея. – М., 1979.
40. Крейн А.З. Рождение музея. – М., 1969.
41. Кропотова В.Н., Мажура Н.В. Отделочные материалы в интерьере. – К., 1981. – 167 с.
42. Куреньшев А.А. К вопросу о методах построения музейных экспозиций: продолжение дискуссии // Музей в современном мире: традиционализм и новаторство / Труды ГИМ. – Вып. 104. – М., 1999.
43. Майстровская М.Т. Архитектурно-художественные компоненты в музейной экспозиции // Музееведение: искусство музейной экспозиции и техническое оснащение музеев: Сб. научных трудов / НИИ культуры. – Т. 139. - М., 1985. – С. 27-47.
44. Майстровская М.Т. Очерк развития современного экспозиционного дизайна (музеи искусств) // Музееведение. Искусство музейной экспозиции и техническое оснащение музеев/ НИИ культуры. – Т. 139. – М., 1985.
45. Майстровская М.Т. Экспозиционный дизайн музеев на рубеже веков (в неустанных поисках образа) // Теория и практика музейного дела в России на рубеже XX – XXI веков / Труды ГИМ. – Вып. 127. – М., 2001.
46. Мельничук Л. Ю. Українське мистецтво в художніх колекціях Слобожанщини XIX – початку XX ст. Мельничук Л. Ю. // Вісник ХДАДМ. – 2014. – № 4–5. – С. 75 –80.
47. Музееведение. Искусство музейной экспозиции и техническое оснащение музеев /НИИ культуры. – Т. 139. – М., 1985. – 134 с.
48. Музееведение. На пути к музею XXI века: музейная экспозиция. – М., 1996.
49. Музейная эстетика и архитектура музеев. – М.,– 272 с.
50. Музейное дело в СССР. Актуальные проблемы совершенствования музейной экспозиции. Сб. науч. трудов.– М., 1982. – 184 с.

51. Музейные термины // Терминологические проблемы музееведения: Сб. научных трудов. – М., 1986. – С. 36-135. Максимова Ю. Десять самых разыскиваемых произведений искусства / Ю. Максимова. – [Электронный ресурс] Режим доступа – <http://artinvestment.ru>
52. Маценко Н. М., Тарасов В. В. Атрибутивні та семіотичні змісти української традиційної ігрової ляльки („мотанки”) на матеріалі колекції музею НТУХПІ «Слобожанські скарби» імені Г. Хоткевича / Н. М. Маценко, В. В. Тарасов // Культурна спадщина Слобожанщини. Культура, мистецтво, філософія, охорона пам'яток. Збірка науково-популярних статей. – Х.: Курсор, 2011. – Випуск 24. – С. 325 – 28.
53. Онучина Е. Рекордная прибыль компании, страхующей произведения искусства / Е. Онучина. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: artinvestment.ru
54. Опыт музейного проектирования: научная концепция, сценарий. – М., 1992 // Музейное дело и охрана памятников. Экспресс-информация. – 1992. – Вып. 1-2.
55. Пилипчук Т. В. Наукова концепція експозиції в контексті змін соціальних функцій музею в сучасному суспільстві / Культурна спадщина Слобожанщини: Збірка науково-популярних статей: Культура, мистецтво, філософія охорона пам'яток. Вип. 24. – Х.
56. Поляков Т.П. Образно-сюжетный метод в системе взаимосвязей традиционных методов построения экспозиции // Музееведение. Проблемы культурной коммуникации: Сб. научных трудов / НИИ культуры. – М., 1988.
57. Проблемы экспозиционной работы музея на современном этапе. Музей и современность: Сб. научных трудов. – М., 1984.
58. Рождественский К.И. Ансамбль и экспозиция. – Л., 1970.
59. Розенблюм Е.А. Искусство экспозиции // Музейное дело в СССР. Актуальные проблемы архитектурно-художественного проектирования экспозиций исторических и краеведческих музеев: Сб. научных трудов / ЦРМ. – М., 1983.
60. Розенблюм Е.А. Художник в дизайне. – М., 1974.
61. Романчук О. Ідентифікація музейних предметів технічними засобами // Музей на межі тисячоліть: минуле, сьогодення, перспективи. – Дніпропетровськ, 1999. – С. 50–52.
62. Романчук С.В., Романчук О.С., Мальчук М.П. Дослідження скульптури фотограмметричним методом // Збірник статей. Частина перша. Гідромеліорація. – Рівне. – 1997. – С. 108–109
63. Российская музейная энциклопедия. – М., 2001.
64. Стэнифорт С. Неправильное освещение // Museum. – 1982. - № 4.
65. Технология, исследование и хранение произведений станковой и настенной живописи / Под редакцией Гренберга Ю.И. – М.: "Изобразительное искусство", 1970. – С. 78–212.
66. Художественное оформление музеев (сб. статей). – М., 1965. – 279 с.
67. Щербань О. В. Атрибуція глиняних скарбів Опішного (Полтавщина) з колекції кераміки Харківського історичного музею / О. В. Щербань // Культурна спадщина Слобожанщини. Культура, мистецтво, філософія, охорона пам'яток. Збірка науково-популярних статей. – Х.: Курсор, 2011. – Випуск 24. – С. – 311 – 314.
68. Юхневич М.Ю. Об эффективности воздействия экспозиции на посетителя (постановка проблемы) // Теоретические вопросы научно-просветительной работы музеев (по материалам социологических исследований). Сб. научных трудов / НИИ культуры. – Вып. 133. – М., 1984. – С. 26-37